

Två viktiga böcker om psykiska funktionshinder

Anders Printz. **Psykiskt funktionshinder i ställning i samhället. En rättsbok.** 227 sidor. Stockholm: Norstedts juridik, 2001. ISBN 91-39-10423-0.

Karl Grunewald. **Psykiska handikapp. Möjligheter och rättigheter.** 264 sidor. Stockholm: Liber AB, 2000. ISBN 91-47-04997-9.

Recensent: Jan-Otto Ottosson, professor emeritus i psykiatri, Göteborg.

II Anders Printz är förbundsjurist på Riksförbundet för social och mental hälsa, och hans bok är präglad av ett engagemang för att stärka de psykiskt funktionshinderades ställning i samhället. Psykiatrireformen och lagstiftningen som reglerar handikapp, socialtjänst och hälso- och sjukvård står i centrum, och i övrigt ges en heltäckande genomgång av de författningar som har tillämpning på funktionshinderade, såsom straffrätt, skuldsanering, hyreslagstiftning och körkortsregler. Framställningen är förankrad i internationellt accepterade etiska konventioner som betonar varje människas rätt till självbestämmande, respekt för sin personliga integritet och inflytande över de insatser som samhället erbjuder. Fyra centrala lagar återges in extenso: Hälso- och sjukvårdslagen, Socialtjänstlagen, Lagen om psykiatrisk tvångsvård och Lagen om rättspsykiatrisk vård. Handikapplagen hade förtjänat att vara med i detta sammanhang.

Tillämpningar av juridiska regelverket
Framställningen återger det juridiska regelverket tillsammans med en nyanserad analys av hur tillämpningarna bör ske i

enskilda fall. Boken är lättläst och klargörande och kan säkert förstås av majoriteten av de psykiskt funktionshinderade så att de bättre skall kunna bevaka sina rättigheter. För vårdgivare är den en mycket användbar översikt över de aktuella författningarna.

En bra bok har blivit ännu bättre

Samma tilltalande engagemang präglar den av Karl Grunewald redigerade boken om psykiska handikapp. Den utkommer nu med sin andra uppdaterade upplaga, redan tre år efter den första (recenserad i LT 8/98), vilket speglar suget efter information. Genom att lägga tonvikten på det psykiska funktionshindret och inte på den psykiatriska diagnosen är avsikten att samhällets åtgärder skall nå samma framgång rörande integrering i samhället som Grunewald har lyckats med rörande de psykiskt utvecklingsstörda. Tyvärr har de tre centrala reformerna, Ädelreformen, Handikapplagen och Psykiatrireformen inte fått det genomslag som lagstiftaren åsyftat och många psykiskt funktionshinderade far idag illa på grund av dålig samverkan mellan hälso- och sjukvård, socialtjänst, arbetsförmedlingar och försäkringskassor. Det omfattande utbildningsbehovet för personal av alla kategorier är väl tillgodosett och en rad förslag ges till terapier, utbildningar och sysselsättningar som går utöver vad traditionell psykiatrisk vård erbjuder. Många kapitel avslutas med uppslag till praktiska tillämpningar av de centrala budskapen. De fyllda och aktuella referenslistorna stimulerar till fördjupat studium. En bra bok har blivit ännu bättre.

För beslutsfattare och vårdgivare

Båda böckerna kan rekommenderas beslutsfattare, vårdgivare på olika nivåer och inte minst de psykiskt funktionshinderade själva som kan få ett bättre liv om lagarna tillämpas som det är avsett.

Sten för sten mot målet, mordet !

Liselott Willén. **Sten för sten.** 427 sidor. Stockholm: Bonniers, 2001. ISBN 91-0-057515.

Recensent: Lars Erik Böttiger, professor, Saltsjö-Boo.

II »Allt vad jag med säkerhet vet är att det är över och att en människa är död«,

så lyder prologens slutord i hudläkaren Liselott Willéns debutdeckare med titeln »Sten för sten«. Troget titeln planläggs det slutliga målet sten för sten – det är den stenläggningen vi får följa.

Grundstenarna är fyra, Kjerstin, Jörgen, älskarinnan och kursen i självkännedom. Kjerstin är lärare och rädd för sina elever, som utsätter henne för hårdhänt mobbning, och rädd för rektorn, som plågar henne. Hon är gift med kirurgen Jörgen, som hon alltmör handfast misstänker för att under påhittade jourpass vara henne otrogen. Älskarinnan finns där men namnges inte förrän sent i historien. Kursen i självkännedom, som Kjerstin går tillsammans med en grupp kvinnor, leds av den mystiske O, lång och med mörkt skägg, alltid helt klädd i svart.

Fortsättningen bygger i stor utsträckning på vad kursen i självkännedom lär Kjerstin – förverkliga dig själv genom att sätta ett mål, genom att bestämma vägen och medlet att nå det – lägg sten för sten!

Målet blir tidigt ett mord, men de tänkta offren växlar i början. Kursen skapar både motsättningar och samförstånd mellan deltagarna. Kjerstin dras till den vackra, leende Anna-Lena, samtidigt som hon fortsätter att lägga sina stenar och skriver ned sin mordplanering i en bok med tegelröda pärmar. Hon inser snart att det perfekta mordet är ett mord förklätt till självmord eller olyckshändelse och planerar därefter. Kursledaren O avslöjas, och kvinnorna hämnas på honom.

Jag har liksom Liselott Willén i sin bok lagt ut några stenar för läsaren att kliva på vid vandringen genom »Sten för sten«. Den är en omvänd deckare, planeringen, det som föregår den slutliga händelsen, är huvudsaken. Liselott Willén har ett lättflytande språk, med poetiska inslag. När rektorn får hjärtinfarkt och sjunker ihop över skrivbordet heter det »ett pisakat hjärta som böjde sig och bad om nåd«. Dialogen dominerar boken och är hela tiden ledig. Berättelsen om kursen och kursdeltagarna blir kanske onödigt omständlig men bidrar samtidigt till att sakta stegra spänningen.

Prologens ord besannas – till slut är en människa död: han fann henne livlös i badkaret men mindes efteråt endast »... det röda vattnet, ytan stilla likt en spegel«.

Jag avslöjar inte vem som fann vem och inte heller om det verkligen var mord? Eller självmord? Att rättsläkaren tveklöst sätter sin diagnos behöver ju inte i alla fall betyda att det är den rätta.

Sten för sten är i högsta grad läsvärd.